

TİRE'DE URGANCILIK

Tire'de kendir bitkisinin urgana dönüşen uzun yolculuğu.

Tire, Küçük Menderes Nehri'nin (Kaystros) bereketli toprakları üzerinde vadinin orta bölümünde kurulmuş tarihi geçmişi ve doğa yapısı sonsuz güzellikler içeren bir ilçe merkezidir. İzmir'e 107 km uzaklıkta yer alan Tire şimdilerde ana yollardan biraz içerde kalmasına karşın M.Ö 5. yüzyılda yapılan antik dünyanın en hareketli yolu olan Kral Yolu'nun üzerinde yer almaktaydı. Pers Kralı Darius tarafından yaptırılan bu yol, Efes'ten başlayıp, Küçük Menderes Vadisini izleyerek Tire, Hypaipa ve Sardes üzerinden Persepolis'e kadar uzanan son derece güvenli bir yol idi. Yaklaşık 2600 km olan bu yolu Persli kuryeler konaklama yerlerinde at değiştirerek 7 gün içinde kat edebilmekteydiler.

Anadolu'nun bir çok yerinde olduğu gibi Tire'ye sırasıyla Hitit, Frig, Lidya, Pers, Mekadonyalılar, Roma Bizans, Selçuklular, Aydınoğulları Beyliği ve sonuçta Osmanlı İmparatorluğunun egemenliği altında kalmıştır. Beylikler öncesine kadar "Teira" adıyla anılan kent, daha sonra Tire olarak anılmaya başlamıştır.

Aydın Eyaleti, Saruhan, Sığla, Menteşe, Denizli ve Aydın olmak üzere beş livadan oluşmaktaydı. Aydın livasına bağlı 29 kaza bulunmakta ve bunlardan en önemlisi ise Tire kazası idi. Aydın Sancağından gönderilen buyruğuların birçok örneğini Tire, Şer'iyye Sicillerinde görülmektedir. Bu nedenle, 1837 yılına gelinceye kadar, Tire tüm emirleri Aydın Sancağından almaktaydı. 1843 yılından sonra ise Tire emirleri İzmir Sancağından almaya başlamıştır. Buda bize İzmir'in sancak merkezi olduğunu dolayısı ile Tire'nin de buraya bağlandığını kanıtlamaktadır¹.

Sokağın dili. Tire Şeyh Cami yokuşunda evlerin iç içe olduğu bir çıkış. Tire'de eski mahallelerdeki sokaklar çoğunlukta taş kaplama ve kimi yerde basamak şeklinde yükselmektedir. Sokağın taş kaplama eğimi, yağmur sularının yolun göbeğinde toplanıp akmasını sağlayacak biçimde yapılmıştır.

¹ - M. Uysal. "Tire Şer'iye Sicilleri'nin (1-2 Nolu Demirbaş Defteri 1-50 Varak Arası) Transkripsiyonu ve Değerlendirmeleri. D.E.Ü.S.B..E. Yüksek Lisans Tezi. İzmir 2008

Tire. Dere kahve Mahallesi. Dere kahve Deresinin üzerindeki köprü. Köprünün iki yanı korkuluk duvarı ile desteklenmiş, yürüyenlerin güvenliği sağlanmış ve yürüme yolu iri taşlarla kaplanmıştır.

Keçi Kalesi'nden Belevi Gölü ve Tire yönüne bir bakış.
Boğaziçi olarak adlandırılan bu bereketli topraklarda bir zamanlar kenevir ekimi oldukça yaygındı.

Tire'nin bilinen tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Kent en parlak dönemine Aydınoğulları Beyliği ve Osmanlı yönetimi sırasında kavuşmuştur.

Bu nedenle, Tire'de Aydınoğulları ve Osmanlı Döneminde yaptırılmış olan birçok cami, han, hamam, bedesten ve köprü döneminin en güzel örnekleri olarak günümüze kadar ayakta kalmıştır. Türk egemenliğinin bölgeye ulaşması, burada ekonomik büyümeyi hızlandırmış ve folklorik zenginliği de o ölçüde artırmıştır.

Özellikle Sultan II Murat ve Fatih Sultan Mehmet zamanında girilen

imar faaliyetleri Tire'yi, Edirne ve Bursa'dan sonra imparatorluğun en

önemli merkezi haline getirmiştir. Bu önemi nedeni ile 15 ve 18 yüzyıl arasında Tire'de mangır(bakır) ve akçe(gümüş) para darp edilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde darp edilen nakışlı mangırlar, oldukça değerli kabul edilmiş ve yaygın olarak kullanılmıştır.

Küçük Menderes Nehri ve bunun çevresinde yer alan bereketli topraklar, çevrede yaşayan insanlara tarih boyunca önemli bir üretim ve geçim kaynağı olmuş dolayısı ile Tire'de üretilen tütün, pamuk, susam ve kenevir gibi ürünler ile bölgenin en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Tire, Küçük Menderes Nehri çevresinde bulunan diğer yerleşim birimlerine göre, kenevir üretimi ve urgan burada yer alan tezgâhlarda en üst düzeyde üretilmekteydi. Kendir ve urgancılık çok eski yıllardan beri Tirelilerin ana geçim kaynağını oluşturmaktaydı. Osmanlı Dönemi'nde birçok zanaat dalında olduğu gibi urgancılık konusunda da oldukça disiplinli çalışan bir esnaf teşkilatı bulunmaktaydı. Dürüstlük ve cömertlik bu teşkilatın temel prensiplerinden bazılarıydı. Diğer mesleklerde olduğu gibi urgancı esnafı de bir pirinin var olduğuna inanmış "İmam Gazali" kendisine saygı duyulmuştur. Bu pire gönül bağlamış ve zorda kaldıkça adını anmış ve yardıma çağırmıştır. Dürüst ve kaliteli mal üretenler örnek alınmıştır. Dürüst mal üretmeyen urgancı esnafı, kendi esnaf teşkilatları tarafından değişik cezalara çarptırılmıştır. Bu cezaların arasındaki en ağır ceza ise satılmak üzere pazara getirilen urganların başlarının güney yönden kuzeye çevrilmesiydi. Tire'de zamanla oluşan ekonomik zorluklar, bozulan prensipler ve urgan işçiliğinin oldukça zor olması bu zanaatı yavaş yavaş terk edilmesine ve giderek yok olmasına neden olmuştur.

Kendir üretiminin yöredeki tarihi oldukça eski çağlara dayanmaktadır. Bu nedenle Tire ve çevresinde de bu ürünün yetiştirilmesi ve endüstriyel ürün olarak kullanılması, insanlığın bu ürünü dokumacılıkta kullanması ile başlamıştır dersek yanılmayız. İliman iklim bölgelerinde yetiştirilen kendirin ana vatanı Orta Asya'dır. Bu bitki, çalimsı, ortası boş olan bir yapıda ve boyları yaklaşık 3 metreye ulaşan bir bitkidir. Gövdesinde bulunan lifleri urgan, halat, çuval ve balık ağı yapımında kullanılmaktaydı. Yaprakları, tıp ve kozmetik alanında tohumları ise, besleyici ve yakıt olarak kullanılmıştır. Ayrıca tohumları sabun ve boya yapımı içinde kullanılmıştır. Kenevirin dişi eşeyli olanları esrar yapımında, eril olanları ise yağ ve liflerinden faydalanmak için üretilmiştir. Bu nedenle insanoğlunun esrar ile tanışıklığı da oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Esrar otu olarak ta bilinen bu bitki üzeri dikenimsi tüylü ve pürüklü bir gövde yapısına sahip olup, gövdenin içi boştur. Bu gövdeden çıkarılan lifler ise tarih boyunca dokumacılık için kullanılmıştır. Son yıllarda Anadolu'da yapılan kazılarda ele geçirilen dokuma tezgâhı ağırlıkları, dokumacılığın Anadolu'da çok eski tarihlere dayanmaktadır. Doğu Anadolu'da Çatal Höyük'te yapılan kazılarda yanmış mezarlarda karbonlaşmış bez parçalarının bulunması ve bu parçaların incelemesinde, bunların yün cinsi dokumalara ait olduğu saptanmıştır². Kenevir, insanlık tarihinin en eski bitkisel ham madde kaynağı olmuştur³.

Kenevir (Kendir) bitkisi.

Kenevir bitkisi. Tohuma dönüştüğü an.

Hasadı yapılmış olan kendir bitkisi. Limanlama ve kurutulma işlemi yapıldıktan sonra, işliklere taşınacaktır.

M.Ö. 2 bin. Yıllarına tarihlenen bazı tabletlerden, Dokumacılıkta kullanılan kendir bitkisi, eski çağlarda sadece urgan yapımının yanında bazı kaba dokumalarda da kullanılmıştır.

Mezopotamya'da bazı yapıların yapımı sırasında kendir bitkisinin kullanıldığını biliyoruz. Anadolu'da ise yaklaşık M.Ö. 1500 yıllarında kenevir bitkisinin yetiştirildiği ve Hitit kaynaklarında "AZALLU" teriminin bu bitki için kullanıldığı bilinmektedir⁴.

²- İ. Fazlıoğlu. "Eskiçağda Dokuma". Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları. İstanbul 1997

³- " " . a.y. s. 6

⁴- E.Dölen "Tekstil Tarihi". İstanbul 1992

Mesut Hıncal ve eşi . Dövmé işleminin yapıldığı an.

Mesut Hıncal. Tarama işlemi sırasında.

Kendirin mahliç olmuş hali.

Urgan Tezgahı. Her şey ancak bu kadar işlevsel olarak planlanabilir.

Bu bilgiler ışığında şunu rahatlıkla söylemek mümkündür, Tarihin bu sonsuz akışı içinde, Tire’de her dönemde kendir bitkisi üretilmiş ve liflerinden urgan üretilmiş olduğunu söylemek yanlış olmasa gerekir. Özellikle saplarından çıkarılan beyaz lifleri dokuma sanayinde yaygın olarak kullanılmıştır. Tire Müzesi’ndeki bazı belgeleri incelediğimizde, Tire ve çevresinde kendir üretimi ve urgancılığı

Köçe. Tezgahın solunda bulunmaktadır. Köçenin içindeki iğler mahlucın dönüşünü ve ile haline gelmesini sağlamaktadır.

konusunda önemli bilgilere ulaşılmaktadır⁵⁻⁶. Devletin içinde bulunduğu sıkıntılar nedeni ile, bedelin ödenmesi konusundaki buyruclara Tersane-i Amire defterlerinin kontrolünde, Darphane-i Amire defterdarı esseyid Ali Rıza Efendi bu muafiyetin yerine getirilmediğini görmüş ve bedelin ödenmesi için Aydın Sancağı ve Tire kazasına hitaben sıkça buyruldu gönderilmiştir. Şer'ıye Sicili I.cildinin 270. sayfasındaki bir kayda göre, aynı yıl içinde Tire'den "Asakir" için üç yüz adet urgan alındığı kaydı bulunmaktadır. Bu belgelerden birinde II.Mahmut (1808-1839) tarafından Aydın Eyaleti Müşiri Yakıp Paşa ile Tire Naibi'ne hitaben yazılmış bir ferman söz edilmektedir. Bu fermanla vergi muafiyetinin kaldırıldığı ve 1829 ile 1835 yılları arasını kapsayan ve "Kendir Ham Bedeliyesi" adı altında toplanan verginin Hekimbaşı Mustafa Behçet Efendi'ye ödenmesi istenmekteydi. Bu buyrucluya rağmen kantarı 45 kuruş üzerinden toplam 50 kantar ham kendir bedelinin (2250 kuruş) ödenip ödenmediği hakkında

herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bilindiği gibi Tire'de Bu bedel İbrahim Paşa'nın Anadolu'yu işgali sırasında bu buyruldu yerine getirilmemiştir. Bu

buyruclara baktığımızda, Osmanlı Donanmasının halat gereksinimleri Tire'den karşılanmıştır. Buyruclular Tire'de nerede, nasıl ve ne şekilde korunduğu konusunda bir bilgiye ulaşmak olanaksızdır. Ancak; gerçek olan şu ki, belgeler Tire'de korunmaktaydı. Bilindiği gibi, Tire de 1857,1881 ve 1916 yıllarında çok büyük yangınlar olmuştu. Özellikle 1916 yılındaki büyük yangında Tire evlerinin üçte birinin yandığı ifade edilmektedir. Rum kaynaklarında ise, 2 Temmuz 1916 yılında meydana gelen büyük yangın sırasında Tire çarşısı ile birlikte 4000 Türk evinin yandığı,50 Türk ve 3 Rum'unda yangında öldüğü belirtilmektedir. Birçok buyruldu ve belge büyük bir olasılıkla büyük yangın sırasında yanmış olmalıdır. Bu büyük ve müthiş yangın sırasında Tire uzun bir süre yaralarını sarmaya çalışmış ve bir ölçüde de sarmayı başarmıştır⁷. Ayrıca Tire'deki şer-i sicil defterlerindeki kayıtlarda bu buyrucluların 19 Sefer 1253/1837 tarihini taşıdığı görülmüştür⁸.Kimi söylencelere göre ise Fatih Sultan Mehmet gemilerini Tire'de yapılan urganlar sayesinde çekerek Haliç'e indirtmiştir. Yukarıda da değindiğimiz gibi kendir bitkisi, Menderes Ovası veya Boğaziçi yöresinde hazırlanan tarlalara mart ve nisan aylarında ekimi yapılmakta, ağustos ayında soluk yeşilimsi renk çiçekler açmaktadır. Daha sonra aile fertlerinin bir araya gelerek hasadını yaptığı kendir bitkisi limanlama olarak adlandırılan havuzlara yatırılmaktadır. Kurutulmuş olan kendir hevenkleri, 1950 yılının sonuna kadar deve kervanları ile Tire'deki işleme yerlerine taşınmaktaydı. Kurutulmuş olan kenevir demetleri, evlerde bulunan gölgeliklere taşınarak burada işlenmeye hazır hale getirilmekteydi. Kendir burada, soyma, dövme ve

⁵ - D. Kuban " Anadolu Gezilerinden İzlenimler. Bir Batı Anadolu Gezisi, Şubat 1962". İTÜ. İstanbul 1962

⁶ - M.Armağan. "Devlet Arşivlerinde Tire". İzmir 2003. s.73

⁷ - M.Armağan. "Devlet Arşivlerinde Tire". İzmir 2003. s. 41

⁸ - " " . a.y. s.40

tarama işleminden geçirildikten sonra mahliç olarak urgan yapmaya hazır hale gelmektedir. Tarama işleminde kullanılan tarak, uygun bir tahtanın (40 x 70 ölçülerinde) bir başına çakılan yaklaşık 25 cm uzunluğunda ve sayısı 60 civarında olan uçları sivri demir çubuklardan oluşmaktadır. Tarak, tarama işlemi bitirildikten sonra, güvenlik nedeni ile çocukların ulaşamayacağı uygun bir yüksek alana yerleştirilir. Soyma ve tarama işleminin tamamlandığı kendir bitkisinin atıkları yeri geldiğinde yakacak olarak kullanılmaktaydı. Kendirin, dövme ve tarama işlemi oldukça zahmetli bir aşamayı oluşturmaktadır.

Köçedeki iğge takılan ilk "İLE". Mehmet Erdur, geri giderken, belindeki vargel ipi kelpereyi, kelpere de iğge ve mahliç döndürerek İLE'yi oluşturacaktır. Terin, emeğe emeğinde yaşam mücadelesine dönüştüğü meşakkatli anlar. Mehmet usta eline bakarken aklından neler geçirmekte?

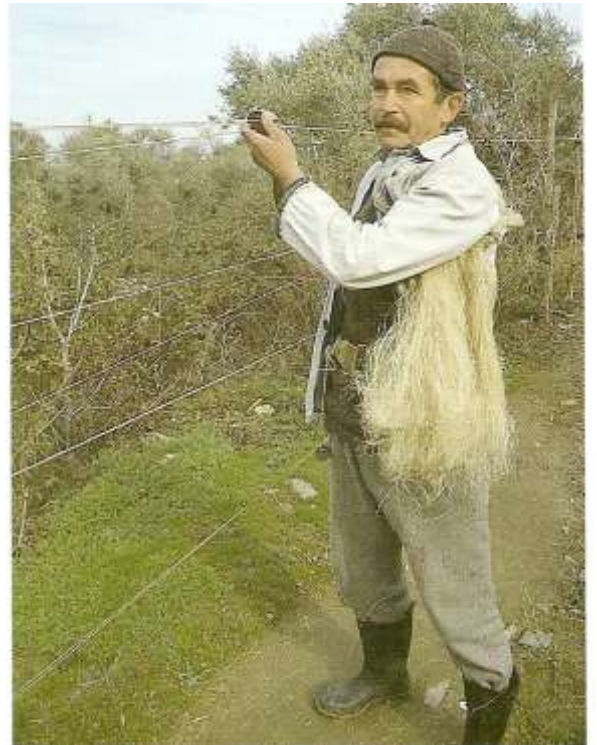
Yaşamı boyunca acaba kaç bininci İLE'yi, iğge taktığını mı düşünmektedir.

Dövme işlemi, boyu yaklaşık 120 cm bulan ayakları üzerine oturan çatallı bir tahtanın arasına yerleştirilen kenevir demetlerine önde yer alan bir kişi "kadın veya erkek" sağlam sopalarla vurarak liflere ayrılmasını sağlamaktadır. En iyi urgan, oldukça iyi dövülmüş, liflerine ayrılmış olan beyaz mahliçtan yapılmaktadır. Hazır hale gelen mahliç, bükme ve perdahlama aşamasından sonra satışa hazır hale gelmektedir. Kısaca değinirsek; tarama aşamasından sonra, kendir işlenmek üzere "bükme- ile" için hazır hale gelmiş olur. Evin uygun bir yerine "bir sundurma altı veya kuytu bir köşesi" urgan işleme tezgâhı kurulduktan sonra aile

Ellerin çilesi.

Mehmet Erdur. İLE'yi sağma işini yaparken sağ elindeki ıslak keçe parçasıyla perdahlama işlemini de yapmaktadır.

Mehmet Erdur. Yavukluoğlu Cami batı yönünde uygun bir git gel alanı (25 m) bulunca tezgahını buraya kurmuştur. Üç İLE'yi bitiren usta, topluyu buna takarak tezgaha doğru yürüyerek urganı oluşturacaktır.

işletmesi olarak kinnap, urgan veya halat bükümüne geçilmektedir. Dövme ve tarama işlemi bitirilen kendir (mahlıç) demetler halinde işleme çarkının yanına getirilerek esas urgan işleme safhası bundan sonra başlamaktadır.

Tire’de, cumhuriyetin ilk yıllarına kadar ve ticaret odası kayıtlarına göre 500 civarında urgan çarkının olduğu belirtilmektedir. Eski mahallelerde yer alan evlerin uygun alanları urgan üretim alanları olarak kullanılmıştır. Hatta Tire’de “Urgancılar Mahallesi” adı altında bir mahalle bile bulunmaktaydı. Tire

ekonomisinin ana ağırlığını urgancı esnafı oluşturmaktaydı. Urgan pazarı, uzun yıllar esnafın gözü kulağı olmuş ve sürekli olarak pazarın bereketli olması için urgancı teşkilatı tarafından denetlenmiştir. Urgancı esnafının yüzünün gülmesi, pazarında canlanacağına inanılmıştır. Oldukça sıkı denetlenen urgancı esnafı pazara sürdüğü urganlarının kaliteli ve temiz olmasına dikkat etmek zorundadır. Teşkilat tarafından kontrol edilen urgan demetleri eğer hileli ve bozuk görülürse, başları boyanmakta veya kuzeye çevrilmekteydi. Demetlerin başının kuzeye döndürülmesi cezaların en ağır olanı olarak kabul edilmişti.

Urgan demetleri ve iLE’yi urgan haline getiren toplu.

Urgan yapım aşaması, tezgâhın uygun bir alana yerleştirilmesi ile başlamaktadır. Tahtakale Pazarından hazır mahlıçları alan Nazmiye Kaynar teyze, Mesut Hıncal ve Mehmet Erdur gibi işleme ustaları bunları eyvanlarındaki uygun bir yere getirip koyduktan sonra, diğer hazırlıklarını yapmaya başlarlar. Mahlıç, kimi zaman Tahtakale pazarındaki toptancı esnafından (Kemal Nalıncioğlu) peşin olarak veya üretilen urgan karşılığı alınmaktadır. Sayadaki veya eyvandaki her türlü çıkıntı veya çatal urgancının malzemesini yerleştireceği uygun alanlardır. Evin bahçesi ve uygun bir sokak boşluğunda yeteri uzunlukta “25m” git gel alanı bulan Mehmet Erdur, bu alanın bir başına çarkını, diğer başına ise dil makarası ve firdöndüyü taşıyan kazıkları yerleştirir. Urgancı, hazır mahlıcı omzuna doladıktan sonra, sağ eline yolluğu alır ve sol eli ile

köçenin iğine tutturduğu mahlıcı yavaş yavaş geri giderek sağlamaya başlar. Urgancı geri geri giderken beline sabitlediği vargel ipi urgan tezgahındaki makaraları, makara kasnağı, kasnakta bulunan çanta ipi vasıtası ile köçeyi ve dolayısı ile bunun bir yüzünde yer alan iği, iğ de buna takılı olan mahlıcı çevirir. Dönen çark mahlıcı “ile” haline getirir. Usta vargeli tamamladığı zaman, toplunun (urgancı tabiri) 1/3 ü olan “ile” meydana gelmiş olur. Tire’de toplular (urgan) genel olarak üç ile’den yapılmaktadır. Sayı arttıkça yapılan urganın sağlamlık ve kalitesi de o ölçüde artmış olur.

Bu amaç için üretilen ve kullanılan alet ve diğer malzemeler oldukça basit, ancak amaca ulaştıracak ölçüde de önemli ve yeterlidir. Urgancı, urgan tezgahı hariç diğer malzemeleri “sırık, denge taşı, beldenlik, yolluk, boğazdanlık gibi” kendi olanakları ile temin etmektedir. Evinin bahçesindeki ağaçlar ve taşlar bunun için yeterlidir. Bu tip küçük tezgahlarda daha çok belirli çaptaki urganlar üretilmiştir. Urgan çeşitleri, Tire ve diğer yerlerdeki üretim terminolojisindeki adları ile, yarımlik, üçyüzlük, okkalık,

Toplu. Genellikle kestane ağacından yarım yumurta biçimli ve saplı olarak yapılmaktadır. Üç İLE’ yi toplamak için kullanılmaktadır.

beşyüzlük, birbuçukluk, ikilik, ikibuçukluk ve üçlü olmak üzere çeşitlere ayrılmaktadır. Bunların tümünün amaçları ve kullanılma alanları farklıdır.

Örneğin herkes mavna urganı üretemezdi. Kınnap üretiminin de bunların arasında özel bir yeri bulunmaktadır. En ince taranmış mahlıçtan yapılan kınnap, şu anda Tire’de sadece Nazmiye Kaynar tarafından yapılmaktadır.

Bu denli önemli uğraş ve işlevi tamamlayan urgan tezgâhı ve buna ait malzemeyi kısaca tanımakta yarar bulunmaktadır. Sırasıyla; dövme tezgâhı,

tezgâh yaklaşık 1,30 cm yüksekliğinde yukarı gelen bölümü kendir bitkisinin içine yatırılması için U şeklinde oyulmuş büyük tahtadan oluşmaktadır. Tahtanın tabanı dövme işlemi yapılırken fazla oynamasın diye iyice sağlamlaştırılmıştır. Çatala yatırılmış olan kenevir bitkisi, sağlam bir sopa ile (son yıllarda demir bir çubuk dövme aleti olarak kullanılmaktadır) ön tarafta yer alan bir kişi tarafından kendir lif haline gelesiyeye kadar dövülmektedir. Kaba bir şekilde liflerine ayrılmış olan kendir, tarama işlemi yapılmak üzere bir başında 25 cm uzunluğunda ve yaklaşık 60 adet ucu sivri demirden oluşan tarağın yanına götürülmektedir. Tarak, tarayıcının bel hizasına gelecek şekilde uygun bir alana sabitlendikten sonra, evin en güçlü kişisi tarafından kendir en ince liflere ayrılacak biçimde taranır ve mahlıç olarak urgan yapımı için hazır hale getirilir. Urgan üretiminin bütün aşamalarını yapan aile işletmeleri olduğu gibi, urgan yapmak için mahlıcı Tahtakale pazarındaki toptancı esnafından aldıktan sonra sonradan sadece urgan üreten aile işletmeleri de bulunmaktadır. Tarihin, Tire’de insanımıza armağan ettiği bu önemli üretim aletinin diğer parçaları ise;

A- BÜKME TEZGAHI.

- 1- Gövde tahtası.10 x 5x 1,50 m boyutlarındaki iki tahtanın çatılması ile ana gövde oluşturulmaktadır.
- 2- Çark. Göbekte 15 cm çapındaki bir parçaya sabitlenen 24 kanattan oluşmaktadır. Bu kanatların başları yine 20 cm uzunluk ve 5 cm çapındaki ağaçlarla sabitlenmiştir. Bunların dışında köçedeki iği çeviren döndürme ipi bulunmaktadır. Çarkta bulunan parçalar ise, Kelpere, Çanta ipi, Göbek, Makaralar ve Ağşaktan oluşmaktadır.

3- Dil Makarası.

4- Ayna

5- Vargel İpi. Kelperenin göbeğinden dolanan vargel ipi, iki adet makarayı döndükten sonra urgancının beline sabitlenmiştir. Urgancı mahlıcı sağıp geri giderken vargel ipi makaralar vasıtasıyla kelpereyi çevirmekte ve kelpereye köçedeki iğleri çevirmektedir.

6- Beldenlik. Urgancının belini destekleyen kuşak. Vargel ipi buna bağlıdır. Gerektiğinde diğer malzemeleri de bu kuşağın içine koyarak kolay ulaşımını sağlamaktadır.

7- Boğazdanlık. Boğazının ve sol kolun altından dolanan ip demeti.

8- Yolluk. Basit bir kutunun içinde ıslatılan keçe ve buna benzer bez parçası. Sağ elin içine alınarak ile bu elle kavranmakta ve geri geri gidilerek ileler perdahlanmaktadır.

9- Toplama Kalıbı. Şimir, kestane veya buna benzer ağaçtan yapılmıştır. Yarım yumurta biçimli ve urgancının bunu geri çekerken tuttuğu bir sapı bulunmaktadır.

10- Bükme Dolabı.

11- Bükme Kalıbı.

12- Fırdöndü. Adından da anlaşıldığı gibi urgan veya kinnabın sarılmasını sağlamaktadır.

13- Denge Taşı. Tezgâhın karşısında yer alan sıriklara yakın yerde urganların ucuna asılı durmaktadır.

B- PERDAH VE TEMİZLEME ARAÇLAR.

1- Zıyğı.

2- Zıyğı Makarası.

3- Zıyğı Sırığı.

4- Su Kabı.

C- URGAN HAZIRLAMA AŞAMASI.

1- Çırpma Sopası. İlk yıllarda bu sopa, büyük bir olasılıkla çok sağlam bir ağaçtandı.

2- Tokmak.

Burada kısaca urgancılıkta, başlangıçtan hazır hale gelesiye kadar izlenen aşamaları ve bu amaç için kullanılan üretim araçlarına değinmiş olduk. Tire’de üretilen urgan çeşitlerine de kısaca yer vermekte yarar bulunmaktadır.

URGAN ÇEŞİTLERİ.

- 1- Rama "Balık İpi". Milim hesabı işlenmektedir.
- 2- Kinnap. İkiye ayrılmaktadır.
 - a- Halka Kinnap
 - b- Örme Kinnap
- 3- Sicimler.
 - a- İzmir Beygir Yuları
 - b- İzmir Merkez Yuları
 - c- Semer Sicimi
 - d- Merkez Yatırma Cılbırı
 - e- Timişki veya Uçkurluk
- 4- Aynalı Urganlar. Halkaların bağlanış, toplanış ve hazırlanışları sırasındaki özellikleri nedeni ile bu adı almaktadırlar.
 - a- Tam Boy Aynalı (balya bağlamak için)
 - b- Büyük Boy Aynalı (deve bağlamak için)
 - c- Orta Aynalı (küçük baş hayvan yuları)
 - d- Kaba Aynalı (deve yuları)
- 5- Yarımlik. Genel olarak hayvan bağlamada kullanılmaktadır.
 - a- Ufak Yarımlik.
 - b- Orta Yarımlik.
 - c- Tam Yarımlik.
 - d- Yarımlikten 4-6 kesim cılbırlık.(3 ileli)
 - e- Yarımlikten işlemeli beygir yuları(3 ileli)
 - f- Yarımlikten işlemeli merkez yuları
- 6- Üçyüzlük.
 - a- Üçyüzlükten 4-6 kesim cılbırlık
 - b- Üçyüzlük
- 7- Okkalık.
 - a- Kiloluk
 - b- Topuz Okkalık
 - c- 100, 150, 200 dirhemlikten ucuz kayış
 - d- 1000 dirhemlikten okkalıktan ucuz kayış
- 8- Beşyüzlük.
- 9- Birbuçukluk.
- 10- İkilik.
- 11- İkibuçukluk.
- 12- Üçlük.

Bu yazımızda, Tire’de urgan yapımı ve bununla ilgili işleme aletleri hakkında bilgi sunmaya çalıştım. Bu güzel zanaat dalının çok daha önemli aşamaları olduğu bir gerçektir. Ancak günümüzde Tire’deki birçok el zanaatı gibi bununda ekonomik ömrü doldurduğunu ve yakın bir gelecekte tümüyle yok olup gideceği kaygısını taşımaktayım. Küçük aile işletmeleri halinde sürdürülen bu meslek grubu, Tire’de giderek azalmaktadır. Uygun bir boş alan bulan(bazen bir camı duvarının dibi) bu mütevazı insanlar, giderek çoğalan endüstriyel üretim karşısında daha fazla dayanmaları olanaksızdır. Tahtakale pazarında ayakta kalmaya ve yaşamlarını sürdürmeye çalışan, nalıncı, keçeci, semerci, nal ustası gibi bu zanaat erbabının da folklorik anlamda ayakta kalması için bir an önce gereken önlemlerin alınmasında yarar bulunacağı inancıyla.

**Nazmiye Kaynar. Kendi halinde bir uğraşının içinde.
Yaşına rağmen emeğinin bedelini almak için elindeki ve yüzündeki derin izlerin, sonuca giden üretimi.**

Nazmiye Kaynar. Kinnap'ın yapılışı.

Tire'de KINNAP yapan çok az urgancı kalmış. Nazmiye Kaynar bu emekçilerden biridir. Oldukça ince taranmış mahlıçtan yapılan kinnap, daha çok özel işlerde (çuvalların ağzını dikmek ve balık ipi gibi) kullanılmaktadır.